

SUPER PROMENITELJEV

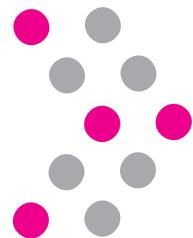
PRIRUČNIK ZA
RAZVOJ ZAJEDNICE

SUPER PROMENITELJEV

PRIRUČNIK ZA RAZVOJ ZAJEDNICE

Juli 2016

Superpromeniteljev Priručnik za Razvoj Zajednice
Copyright © 2016 International Foundation for Electoral Systems.
Sva prava zadržana.

Izjava o dopuštenju: Nijedan deo ove publikacije ne može biti reproducovan ni u kojem obliku i ni u kojem sredstvu, elektronski ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem sistema skladištenja i preuzimanja informacija, osim uz pisano dopuštenje IFES-a.

Zahtevi za dopuštenje treba da sadrže sledeće informacije:

- Opis materijala za koji se traži dozvola za kopiju.
- Svrha za koju će kopirani materijal biti korišćen i način na koji će ovo biti korišćeno.
- Vaše ime, titula, naziv kompanije ili organizacije, broj telefona, broj faksa, e-mail adresa i poštanska adresa.

Molimo, šaljite sve svoje zahteve za dozvolu na:

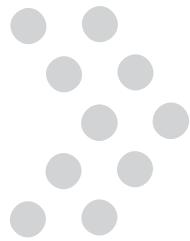
International Foundation for Electoral Systems

2011 Crystal Drive, Floor 10
Arlington, VA 22202
E-mail: editor@ifes.org
Fax: 202-350-6701

Ovaj priručnik je omogućen uz darežljivu podršku američkog naroda, preko Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID). Mišljenja koja su ovde izneta i mišljenja autora ne predstavljaju nužno stavove USAID ili Vlade Sjedinjenih Država.

SUPER PROMENITELJEV

PRIRUČNIK ZA
RAZVOJ ZAJEDNICE

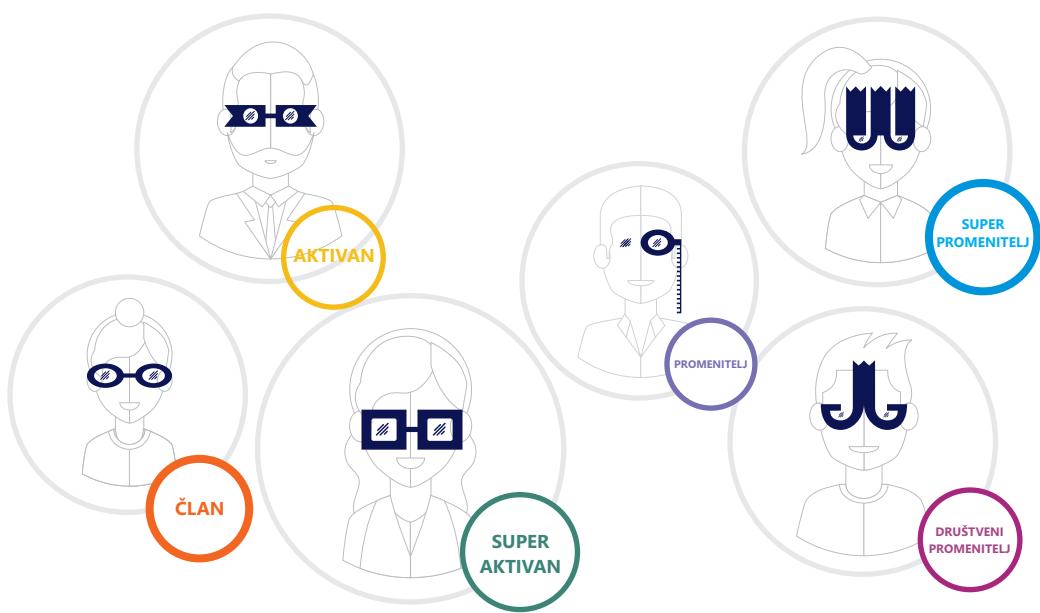

Sadržaj

- 6 Definitions
- 7 Dobrodošao
- 9 FAZA I: ČLAN
- 10 FAZA II: AKTIVAN
- 17 FAZA III: SUPERAKTIVAN
- 22 FAZA IV: PROMENITELJ
- 29 FAZA V: DRUŠTVENI PROMENITELJ
- 36 FAZA VI: SUPERPROMENITELJ
- 41 SUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA
 - 41 ODELJAK 1: OKVIR ZA IZBORE
 - 47 ODELJAK 2: UPRAVLJANJE IZBORIMA
 - 50 ODELJAK 3: ŠTA PODRAZUMEVA
- 60 ODELJAK 4: ODRŽAVANJE INTEGRITETA IZBORA
- 63 ODELJAK 5: POLITIČKI SUBJEKTI
- 65 ODELJAK 6: INSTITUCIJE UPRAVLJANJA NA KOSOVU

SUPER PROMENITELJEV

PRIRUČNIK ZA
RAZVOJ ZAJEDNICE

Definitions

.....

SUPERPROMENITELJ - imenica

Mlada osoba sa izvanrednim sposobnostima da rešava probleme u svojoj zajednici pružanjem kreativnih rešenja i zapanjujućim entuzijazmom i posvećenošću da doprinese unapredjenju u svojoj zemlji.

SUPERMOĆI - imenica

Znanje, veštine i sposobnosti koje SUPERPROMENITELJIMA omogućavaju da unesu promene koje smatraju neophodnim kako bi Kosovo učinili boljim mestom.

• • •

Zahvaljujući **SUPERPROMENITELJIMA** u celom svetu, zemlje su napredovale. Oni su savremeni superheroji, koji se ne bore već razvijaju zajednice i grade budućnost. I oni su ti na koje Kosovo računa da bi postiglo svoj puni potencijal, tako da svi koji tu žive mogu da se osećaju zadovoljnim kao cenjeni članovi zajednice.

Dobrodošao

• • • • •

Ti

Da, ti

Da li znaš koliko si dragocen za svoju zajednicu?

Da, ti!

I uskoro krećeš putem da postaneš

SUPERPROMENITELJ.

Kao član svoje zajednice, koja je mlada, puna energije i željna učenja, imaš moć da uradiš velike stvari za svoju zemlju. Sve što ti je potrebno pored volje je da prepoznaš i ojačaš svoje supermoći. Ovaj priručnik će ti pomoći da prepoznaš svoje prednosti i mane i da ojačaš svoj skup veština, i pružiće ti znanje o izbornom i političkom procesu, kao i o razvoju koji predvode mladi. Na ovom putu ćeš proći kroz šest faza.

o ČLAN Podrazumevana faza

Ti si dragocen član društva samo zato što postojiš

o AKTIVAN Faza samoocene

Prva faza za jačanje tvojih supermoći i sticanje novih počinje ocenjivanjem tvog skupa veština i spoznavanjem toga šta treba da unaprediš.

o SUPERAKTIVAN Faza aktivnog građanina

Neki od osnovnih načina da se uključiš u procese koji su od velikog značaja za tvoju zemlju su glasanjem, angažovanjem među službenicima za izbore, učešćem u opštinskim javnim raspravama i slično.

o PROMENITELJ Faza promenitelja na makro nivou

Uključivanje u političke procese, bilo preko političkih subjekata bilo nezavisnim radom, omogućava ti da dođeš u poziciju da kreiraš politiku i primenjuješ rešenja koja dopiru ili imaju neposredan uticaj na sve građane Kosova.

o DRUŠVENI PROMENITELJ Faza razvoja zajednice

DRUŠVENI PROMENITELJI često vole da rade dalje od reflektora i obavljaju puno značajnog posla kako bi unapredili svoje zajednice kroz različite aktivnosti, koje su uglavnom volonterskog karaktera.

o SUPERPROMENITELJ Faza pune supermoći

Razumevanjem ovih procesa i doprinošenjem u nekoliko od ovih faza jačaš svoje supermoći i ne samo da postaješ SUPERPROMENITELJ, nego postaješ i nezaustavljiv.

Dakle, svojim entuzijazmom i idealima, završi put da postaneš SUPERPROMENITELJ i koristi svoje supermoći da Kosovo učiniš boljim mestom za sve nas.

**Računamo
na tebe!**

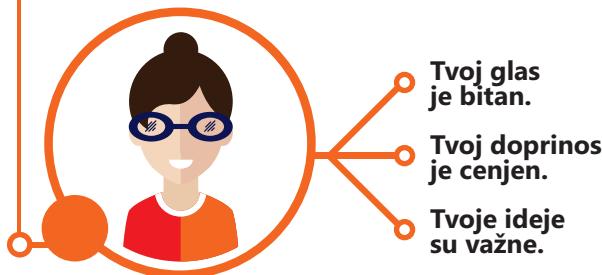

FAZA I:

ČLAN

PODRAZUMEVANA FAZA

Ti si član svoje zajednice i društva uopšte samo zato što postojiš. Kao član, imaš svoja prava i odgovornosti da doprinosiš razvoju svoje zemlje i jačanju demokratije.

**Imaš
svoju ulogu.**

A unapređenje tvoje zajednice, tvog društva i na kraju tvoje zemlje, zavisi od tebe.

FAZA II: AKTIVAN

FAZA SAMOOCENE

Superpromenitelji svoje supermoći razvijaju jačanjem svojih prednosti i otklanjanjem svojih mana. Iz tog razloga, prvi korak da postaneš superpromenitelj je samoocena koja će ti pomoći da prepoznaš svoje prednosti i mane, kao i oblasti u sebi koje želiš da ojačaš i unaprediš.

U daljem tekstu navedeno je sredstvo za samoocenu osmišljeno tako da ti pomogne u ovom procesu. Podeljeno je na kategorije, od kojih svaka predstavlja lične karakteristike. Postoji 11 kategorija koje doprinose ličnom razvoju superpromenitelja. Postoje ukupno 33 izjave koje će ti pomoći da oceniš sebe u određenim kategorijama i uopšteno.

Svaku izjavu oceni na skali od 1 (uopšte ne liči na mene) do 5 (veoma liči na mene), na osnovu toga koliko se izjava odnosi na tebe.

KATEGORIJA

IZJAVA

VEŠTINE KOMUNIKACIJE

Komuniciram jasno i delotvorno sa drugima, bez okolišanja.

Slušam druge i obrađujem šta kažu, pre nego što odgovorim.

Kada imam problem sa drugom osobom, razgovaram o tome i rešavam problem.

HRABROST

Zalažem se za ono u šta verujem, bez obzira na to koliko je situacija teška.

Dižem svoj glas u korist drugih, kada ih neko maltretira ili kada se prema njima postupa nepravedno.

Naporno radim da ostvarim svoje snove, iako su veoma veliki.

KATEGORIJA

IZJAVA

KREATIVNOST

Kada se suočim sa problemom razmišljam objektivno o mogućim rešenjima.

Ne koristim tipska rešenja.

Imam nekoliko ideja za rešavanje jednog problema.

KRITIČKO RAZMIŠLJANJE

Kada slušam medije, uzimam u obzir moguću pristrasnost.

Analiziram sve informacije koje sam primim i svoje mišljenje zasnivam na tome.

Pokušavam da naučim više nego što znam o svim oblastima.

KATEGORIJA

IZJAVA

SAOSEĆANJE

Pokušavam da sebe stavim
u kožu drugih.

1 2 3 4 5

Prema ljudima se ponašam onako kako bih
voleo da se prema meni ponašaju.

1 2 3 4 5

Pokušavam da pomognem ljudima kada se
suoče sa određenim izazovima.

1 2 3 4 5

ENTUZIJAZAM

Volim oblast koju studiram/u kojoj
radim i puno čitam o njoj.

1 2 3 4 5

Veoma sam uzbuden kada sprovodim aktivnosti
i puno uživam u njima.

1 2 3 4 5

Volim da razgovaram sa drugima o tome
šta studiram/radim.

1 2 3 4 5

KATEGORIJA

INTEGRITET

IZJAVA

Pošten sam u interakciji
sa drugim ljudima.

1 2 3 4 5

Etika je važna u mom ponašanju
i studiranju/radu.

1 2 3 4 5

Pošteno se ophodim prema
svim ljudima.

1 2 3 4 5

Preduzimam inicijativu kada vidim da stvari mogu
da se promene u mojoj zajednici.

1 2 3 4 5

U timu, umem da preuzmem vođstvo u
poslu koji mora da se završi.

1 2 3 4 5

Motivišem druge i inspirišem ih da daju sve
od sebe u poslu koji obavljaju.

1 2 3 4 5

KATEGORIJA

IZJAVA

LOJALNOST

Pouzdan sam i čuvam poverljivim informacijem
koje su podeljene sa mnogim.

Podržavam svoje prijatelje ili svoju organizaciju
čak i u veoma teškim situacijama.

Posvećen sam svemu što radim.

ISTRAJNOST

Nastavljam da pokušavam, čak
iako nekoliko puta ne uspem.

Ako ne uspem u jednom zadatku to ne znači da nisam uspeo. To znači
da postoje drugi načini koje tek treba da isprobam.

Kada zaista verujem da je nešto ispravno, nastavljam
da iznosim svoje argumente.

KATEGORIJA

POUZDANOST

IZJAVA

Kada preuzmem zadatak, završim ga najbolje što mogu.

Tu sam za svoje prijatelje i kolege, kad god je to potrebno.

Moji pretpostavljeni mogu da računaju na mene da će kvalitetno obaviti posao.

UKUPNA OCENA

Oblasti u kojima si imao ocenu 1 i 2 su oblasti na kojima bi trebalo da radiš, oblasti u kojima si imao ocenu 3 i 4 su oblasti u kojima bi mogao da ojačaš svoje karakteristike/veštine, dok oblasti u kojima si već imao ocenu 5 pokazuju da već poseduješ te karakteristike superpromenitelja. Veća opšta ocena pokazuje da imaš više supermoći i da menjaš svoju zajednicu i društvo uopšte, korak po korak.

FAZA III: SUPERAKTIVAN

FAZA AKTIVNOG GRAĐANINA

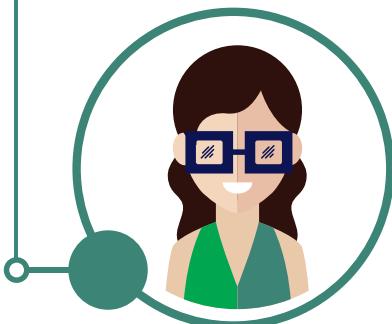
Sada si spremam da postaneš SUPERAKTIVAN Kosovac, zastupnik promene u kosovskom društву.

Kako možeš da iskoristiš te moći da bi postigao najveći mogući efekat?

Kosovo održava redovne izbore za tvoje predstavnike na opštinskom nivou – za skupštinu opštine i gradonačelnika, i na nacionalnom nivou, za narodnu skupštinu. Da bi obezbedio da se tvoj glas čuje oko toga kako se Kosovo razvija, moraš da glasaš.

Izbori se održavaju u celoj zemlji i svako ima svoju ulogu – od glasanja, preko kandidovanja na izborima do organizovanja i upravljanja izborima kako bi se obezbedili pravičnost i integritet izbora.

Kada tvoji izabrani predstavnici preuzmu dužnosti, možeš da pratiš njihove aktivnosti do sledećih izbora. To će pomoći da se oni pozovu na odgovornost za realizaciju programa koji je od koristi za narod Kosova i pomoći će ti da odlučiš za koga ćeš da glasaš na sledećim izborima.

DA LI SI ZNAO?

Za svake izbore, CIK zapošljava između 17.000 i 19.000 ljudi kao službenike za izbore i akredituje oko 20.000 posmatrača za izbore.

**TI MOŽEŠ DA BUDEŠ
JEDAN OD NJIH.**

Učini svoje izabrane predstavnike odgovornim prema tebi

Svi građani Kosova imaju pravo da glasaju čim napune 18 godina. Glasanjem na izborima imaš moć da doneseš odluke na nivou koji je znatno veći od tvog života – možeš neposredno da utičeš na odluke na nivou celog Kosova.

Sa svakim glasom, tvoj izbor se beleži i tvoj glas se čuje. Glasanjem imaš moć da svoje izabrane predstavnike učiniš odgovornim za ono što rade na svom poslu. Ako smatraš da su dobro radili, možeš da odluciš da ih i dalje podržavaš, a ako nisu, možeš da odluciš da glasaš za nekog drugog.

Još važnije, imaš glas i odlukuješ samo na tebi.

Želiš da saznaš više o okviru za izbore na Kosovu? Pogledaj SUPERSUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA, Odeljak 1, na strani 41.

Doprinesi tome da se obezbedi da se izborima upravlja kako treba

Možeš da pomogneš oko upravljanja izborima tako što ćeš se uključiti kao službenik za izbore u biračkom mestu ili kao službenik za druge aktivnosti tokom izbora, poput onih u centru za brojanje i rezultate, gde se utvrđuju rezultati izbora. Uspeh izbora uveliko zavisi od posla koji obavlja na hiljade privremenih službenika za izbore, koji sprovode izborni proces.

Pre, u toku i posle dana izbora, institucije koje upravljaju izborima imaju da završe mnoge zadatke.. Čak iako ne radiš kao službenik za izbore, postoje stvari koje možeš da uradiš kako bi pomogao u tome da se obezbedi da su izbori zaista odraz glasova ljudi.

Možeš:

- da obezbediš da ste ti, tvoja porodica i prijatelji ispravno upisani u birački spisak**
- da obezbediš da ste ti, tvoja porodica i prijatelji raspoređeni da glasate u biračkom mestu koje je najbliže vašim domovima**
- da razgovaraš sa svojim prijateljima o značaju toga da si SUPERAKTIVAN, posebno glasanja na svakim izborima**
- da koristiš ono što si naučio iz ove brošure, da informišeš svoju porodicu i prijatelje o izbornim procesima, posebno o ključnim stvarima kao što su predstavljenost, proces glasanja i kako da se ispravno obeleži glasački listić.**

PREDNOSTI UČEŠĆA U IZBORIMA KROZ RAD:

- ✓ Možeš neposredno da doprineseš izbornom procesu radeći kao službenik za izbore i kroz tu poziciju obaviš svoju ulogu da se obezbedi propisan i legitiman proces.
- ✓ Možeš da stekneš iskustvo oko izbora i, u zavisnosti od pozicije, možeš da ojačaš brojne veštine, kao što su veštine upravljanja, veštine komunikacije i sposobnost rada pod pritiskom.
- ✓ Možeš da sretneš nove ljudе i proširiš svoju mrežu.

Želiš da znaš više o tome kako se organizuju izbori na Kosovu i koju bi ulogu ti mogao da imaš? Pogledaj SUPERSUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA, Odeljak 2. i 3, na strani 47 i 50.

Podrži aktivnosti koje promovišu pravičnost i integritet izbora

U toku perioda kampanje, na dan izbora i u toku sastavljanja rezultata izbora, organizacije civilnog društva nezavisno posmatraju izborni proces kako bi se uverile da svi učesnici u izborima poštuju pravila. Prate aktivnosti kao što su izborne kampanje i biračka mesta na dan glasanja. To je aktivnost u kojoj SUPERAKTIVNI građani učestvuju.

Možeš da pohađaš onlajn kurs obuke (na engleskom) o načelima posmatranja izbora na internet portalu OEBS-a/ODIHR-a. U vreme izbora možeš da se prijaviš da budeš posmatrač izbora i da pohađaš obuku o svim aspektima posmatranja izbora na Kosovu.

Ako si birač, možeš da podržiš i integritet izbora tako što ćeš Izborni Panel za Žalbe i Predstavke prijavljivati, uz potkrepljujuće dokaze, sve povrede izbornih pravila koje primetiš.

Želiš da znaš više o merama za zaštitu integriteta izbora? Pogledaj SUPERSUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA, Odeljak 4, na strani 60.

ŠTO VIŠE ZNAŠ, TO ĆE DELOTVORNIJE BITI TVOJE UČEŠĆE

Više detalja o izbornim procesima na Kosovu možeš da saznaš iz SUPERPROMENITELJEVOG CENTRA ZNANJA u ovoj brošuri. Ako razumeš kako se izbori održavaju to će ti pomoći da u potpunosti učestvuješ u izborima i pomogneš da se stvori bolje Kosovo.

U svakom odeljku SUPERPROMENITELJEVOG CENTRA ZNANJA jednostavno su objašnjeni procesi izbora i upravljanja na Kosovu. Nakon što pročitaš ove detalje, bićeš SUPERZNAN – u potpunosti pripremljen da budeš SUPERAKTIVAN. Kaži svojim prijateljima šta si naučio, možda ispitate jedan drugog da biste stekli SUPERKRUNU znanja o izborima.

FAZA IV: PROMENITELJ

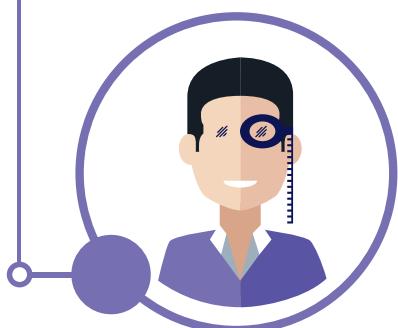
FAZA PROMENITELJA NA MAKRO NIVOU

Jedan od načina da uvedeš promenu na nivou celog Kosova je da stalno budeš uključen u političke procese, bilo preko političkih subjekata bilo nezavisno. Obe opcije mogu da te dovedu do liderskog položaja, odakle možeš da utičeš na politiku, a koja može da utiče na živote svih građana Kosova.

Uključi se u politiku

Politički subjekti postoje da bi okupili glasove građana sa sličnim idejama tako da mogu da utiču na način na koji se društvo razvija. Glasovi mnogih građana koji su se okupili znatno su jači od glasa građanina koji je sam.

Politički subjekti služe kao pokretač reprezentativne demokratije, stvarajući vezu između naroda i države.

DA LI SI ZNAO?

Termin „politički subjekat“ koji se koristi na Kosovu nije sinonim za „političku stranku“. Politički subjekti obuhvataju registrovane političke stranke, interesne grupe istomisljenika, građanske inicijative i individualne kandidate, čija je jedna od glavnih svrha da se kandiduju na izborima.

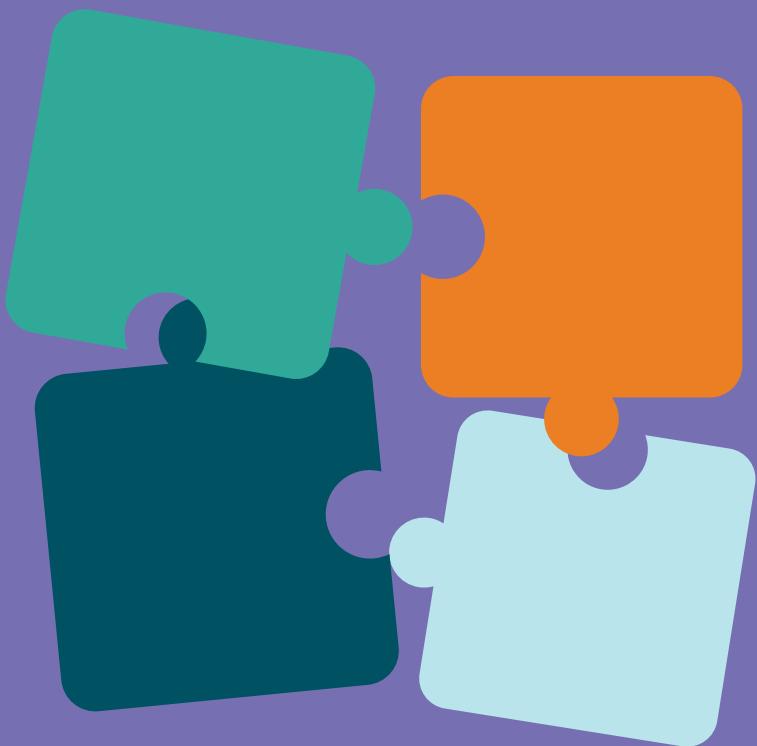
Glavna svrha političkog subjekta je da se kandiduje na izborima, sa ciljem da osvoji dovoljno mesta da bi oformio ili bio deo vlade i mogao da sproveđe svoju viziju za društvo. Da bi to postigao, mora da apeluje na širok spektar ljudi, a da bi to uradio, možda mora da napravi kompromise u svojoj politici. Veoma retko neki politički subjekat tačno održava sve ono što želiš ili u šta veruješ.

Medutim, ako odlučiš da se pridružiš političkom subjektu čija je politika uopšteno slična tvojim stavovima, unutar političkog subjekta možeš da radiš na tome da promeniš njegovu politiku tako da se približi onome što želiš. To može biti naporan posao, može potrajati i obuhvata raspravu i ubedivanje drugih članova u to da bi tvoji stavovi predstavljali bolju politiku političkog subjekta.

Širon sveta, a posebno među mladima, postoji određeni stepen otuđenosti od postojećih političkih subjekata, osećaj da ne obezbeđuju ono što građani od njih očekuju. Ali ti to možeš da promeniš i utičeš na pravac i politiku političkog subjekta samo ako mu se pridružiš: ne možeš da imaš delotvoran uticaj izvana.

Ako smatraš da su tvoji stavovi drugaćija vizija za društvo, koja se ne uklapa u nijedan postojeći politički subjekat i da možeš da ubediš dovoljno ljudi u to da su tvoji stavovi najbolji put za Kosovo, možeš da osnuješ sopstveni politički subjekat, sa grupom ljudi sa sličnim stavovima. Ili možeš da se kandiduješ na izborima kao nezavisni kandidat.

Zeliš da znaš više o političkim subjektima na Kosovu i čime se oni bave? Pogledaj SUPERSUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA, Odeljak 5, na strani 63.

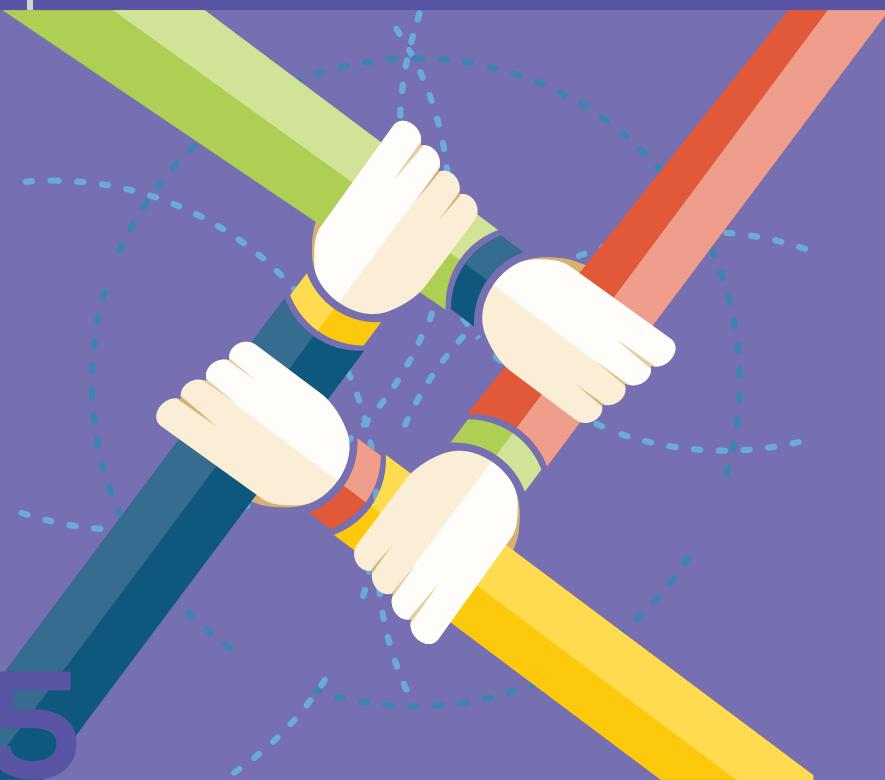

Pridruži se organizaciji civilnog društva (OCD)

Organizacije civilnog društva (OCD), ponekad nazivane nevladine organizacije (NVO), predstavljaju grupe građana koje se okupe kako bi se zalagale za zajedničku stvar ili kako bi pogurale određene stvari. One mogu imati širi osnov ili se mogu usredsrediti na određene stvari, kao što su životna sredina, prava žena, uslovi za lica sa ograničenim sposobnostima, prava izbeglica ili stvari ili usluge koje se odnose na određeno mesto u lokalnu.

OCD imaju za cilj da utiču na javno mnjenje, često podizanjem profila i obezbeđivanjem informacija te analiza o određenim stvarima, i time utiču na upravu i državne institucije.

Pošto postoje mnoge OCD čije su aktivnosti usredsređene na određenu stvar, možda je lakše da pronađeš OCD kojoj možeš da se pridružiš, a čiji se stavovi poklapaju sa tvojim stavovima o toj stvari. OCD, takođe, okupljaju glasove građana sa sličnim idejama tako da mogu da utiču na način na koji se društvo razvija. Tvoj glas može da se pojača kada se udruži sa drugim glasovima u OCD.

Ostvari uticaj

Uticaj možeš da ostvariš ako pažljivo biraš institucije i aktivnosti u kojima možeš da daš neposredan doprinos odlukama koje određuju pravac za Kosovo. Ovo su neki od primera.

NARODNA SKUPŠTINA

- Možeš da pišeš poslanicima Skupštine ili da sa njima zakažeš sastanak.
- Možeš da učestvuješ u javnim raspravama koje organizuju skupštinski odbori, koji pozivaju sve zainteresovane strane da raspravljaju o predlogu zakona.
- Možeš da pokreneš kampanju u društvenim medijima kako bi se zalagao za ili protiv određenog zakona.
- Možeš da organizuješ peticiju za izradu zakona ili u korist ili protiv određenog zakona.

NACIONALNA VLADA

- Možeš da učestvuješ u javnim konsultacijama koje organizuju određena ministarstva.
- Možeš da učestvuješ u radnim grupama koje izrađuju određene zakone, strategije, akcione planove, uredbe i slično.
- Možeš da posmatraš zasedanja radne grupe, gde imaš pravo da iznesesh svoje mišljenje i učestvuješ u raspravi.
- Možeš da zakažeš sastanak sa vladinim zvaničnicima kako bi se zalagao za određene stvari.
- Možeš da pozoveš vladine zvaničnike na različita dešavanja kao članove panela ili učesnike, gde možeš da se zalažeš za određene stvari.

PREDSEDNIŠTVO

- Možeš da šalješ peticije i molbe za određene stvari.
- Možeš da pozoveš predsednika na dešavanja, gde možeš da se zalažeš za određene stvari.
- Možeš da pokreneš kampanju u društvenim medijima kako bi skrenuo pažnju predsednika na određene stvari.

DA LI SI ZNAO?

Možeš da ojačaš pravosudni sistem prijavljivanjem sumnje u korupciju ili kriminalne aktivnosti čiji si bio svedok, ili svedočenjem na suđenju.

LOKALNA UPRAVA – SKUPŠTINE OPŠTINA I GRADONAČELNICI

- Možeš da pišeš gradonačelniku ili odbornicima skupštine opštine ili da sa njima zakažeš sastanak.
- Možeš da učestvuješ u opštinskim radnim grupama koje izrađuju pravilnike ili možeš da posmatraš rad radne grupe, gde možeš da učestvuješ u raspravi.
- Možeš da učestvuješ u javnim raspravama koje organizuje gradonačelnik ili koje organizuju skupštinski odbori.
- Možeš da pokreneš kampanju u društvenim medijima kako bi se zalagao za ili protiv određenih opštinskih aktivnosti.
- Možeš da organizuješ peticiju za pokretanje akcije ili u korist ili protiv određenih opštinskih aktivnosti.
- Možeš da posmatraš sva plenarna zasedanja skupštine opštine i odbora.

Prati šta rade tvoji izabrani predstavnici i šta radi tvoja nacionalna vlada i lokalna uprava

Između izbora možeš da učestvuješ u javnim forumima, raspravama i drugim aktivnostima kako bi pratilo šta tvoji predstavnici rade. Samo aktivnim praćenjem medijskih izveštaja o aktivnostima tvojih izabranih predstavnika možeš da se upoznaš sa time što oni rade i da podigneš svoj glas ako bi mogli bolje da služe svojim zajednicama.

Slično tome, možeš da pratiš šta radi nacionalna vlada i lokalna uprava, kao i državne i opštinske institucije. Da li institucije koje primenjuju pravilnike rade delotvorno i pošteno? Da li se preduzimaju mere kako bi se primenila politika i ispunila obećanja koja je dala nacionalna vlada ili opštinska uprava?

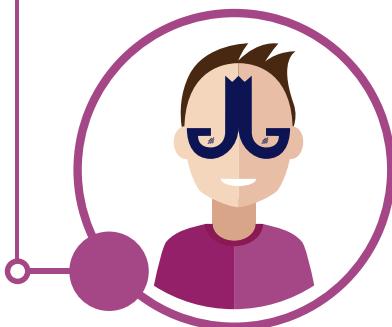
Možeš to da pratiš kao član OCD, doprinoseći radu koji OCD obavlja radi podizanja svesti, izveštajima i aktivnostima zalaganja. Ili možeš to da pratiš kao pojedinac i sa rezultatima praćenja koje vršiš upoznaš druge sredstvima kao što su postovi u društvenim medijima.

Želiš da znaš više o institucijama upravljanja na Kosovu sa kojima možeš da ostvariš interakciju i koje možeš da pratiš? Pogledaj SUPERSUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA, Odeljak 5, na strani 65.

FAZA V: DRUŠTVENI PROMENITELJ

FAZA RAZVOJA ZAJEDNICE

Superpromenitelji često žele da rade dalje od reflektora i menjaju svoju zajednicu aktivnost po aktivnost. Oni koriste svoj skup veština i svoje vreme, često volonterski, kako bi unapredili živote članova svoje zajednice. U daljem tekstu navedeni su neki od koraka koje superpromenitelji mogu da naprave i sprovedu aktivnosti ili realizuju projekte koji su od presudnog značaja za razvoj njihovih zajednica.

KORAK

1

PREPOZNAJ STVAR

- Prepozna jednu ili dve stvari koja ti je važna i koju treba rešiti, a koja je u oblasti tvog interesovanja i znanja.
- Sastavi izjavu o problemu sa odgovorima na tri glavna pitanja:
 - 1) Zašto postoji problem?
 - 2) Ko ima problem? i
 - 3) Zašto ga treba rešiti?
- Sprovedi istraživanje izabrane-ih stvari i saznaj više od argumenata, statistike i izveštaja.

KORAK

2

ISPITAJ MOGUĆA REŠENJA

- Ispitaj ideje za rešavanje određene stvari. Postoji mogućnost da je neko negde uradio nešto slično, od čega možeš da učiš ili što može da te inspiriše.
- Konsultuj se sa zainteresovanim stranama, koje poseduju znanje u dатој области и које ће можда hteti da ti pomognu. Ako dobiješ njihovu podršku u toku osmišljavanja i realizacije projekta, tvoj projekat ћe biti jači i uspešniji.

KORAK

3

UTVRDI OPŠTE I KONKRETNЕ CILJEVE PROJEKTA

- Trebalo bi da jasno utvrdiš kakvu promenu želiš i kako da je postigneš u srednjoročnom i dugoročnom smislu.
- Tvoj opšti cilj bi trebalo da bude šira izjava koja je inspirišuća i koja utvrđuje pravac za ono što želiš da postigneš u dugoročnom smislu.
- Tvoji konkretni ciljevi bi trebalo da budu konkretne izjave koje opisuju ono što želiš da postigneš u srednjoročnom smislu.
- Konkretni ciljevi bi trebalo da budu SMART (pametni) i da obuhvataju sledeće komponente:

Primer opštег cilja: Aktivna omladina Kosova

Primer konkretnog cilja: 100 mladih žena i muškaraca pokreće aktivnosti u svojim zajednicama u periodu od 5 godina

- S – Određeni i jasni
- M – Ocenjivi različitim jedinicama mere
- A – Ostvarljivi u predviđenom periodu
- R – Realni
- T – Blagovremeni – da imaju određeni rok.

KORAK

4

UTVRDI POJEDINOSTI PROJEKTA

- **Tvoj projekat bi trebalo da sadrži detaljne informacije, uključujući aktivnosti, rokove, resurse (ljudske i druge potrebne resurse, npr. mesta, drugi materijal i potrepštine) i budžet.**
- **Tvoje aktivnosti bi trebalo da budu delotvorne i kreativne. U svakom slučaju, ti si mlad, pametan i kreativan, i znaš najbolje koje su potrebe tvoje zajednice. Aktivnosti bi trebalo da uzmu u obzir potrebe ciljane grupe, grupe za koju se projekat osmišljava.**
- **Tvoji rokovi bi trebalo da budu realni. Projekat bi trebalo da se osmisli uzimajući u obzir vreme koje će tebi i tvom timu trebati za realizaciju projekta, kao i vreme koje će biti potrebno da se projekat završi u okolnostima u kojima ćeš raditi.**
- **Tvoj tim je glavni sastojak za uspešno osmišljavanje i realizaciju projekta. Trebalо bi da radiš sa ljudima koji imaju istu energiju i strast za promenu koju želiš da postigneš, i koji u potpunosti razumeju projekat i svoju ulogu u njemu.**
- **Tvoj budžet je ono što podržava projekat koji ćeš realizovati, mada se neke aktivnosti mogu sprovesti volonterski i ne zahtevaju sredstva. Kada utvrđuješ svoj budžet, moraš da budeš realan u smislu toga šta ti je potrebno i koliko će to koštati. Uvek je bolje da imaš doprinos u naturi koji daješ sam i koji daju oni koji te podržavaju, zarad vlasništva i povećanja mogućnosti da tvoj projekat bude prihvaćen.**

KORAK

5

IZRADI PLAN MONITORINGA I EVALUACIJE

- Tvoj plan monitoringa i evaluacije ti pomaže da oceniš napredak u sproveđenju aktivnosti i da oceniš rezultate projekta.
- Monitoring je tekuća aktivnost koju bi trebalo sprovoditi tokom celog projekta, dok se evaluacija može vršiti u određenom trenutku (usred projekta ili na kraju projekta), kada se ocenjuje projekat na određeni vremenski period.
- Tvoji pokazatelji su jedinice kvantitativne mere kojima možeš da pratiš i ocenjuješ svoj projekat.
- Tvoji ciljevi su nešto što utvrđuješ za tvoje pokazatelje, a koje ćeš ostvariti na kraju projekta.

PRIMER POKAZATELJA:

- Broj ljudi koji učestvuje na događaju,
- Broj primeraka ovog priručnika koji je podeljen mladim muškarcima i ženama

PRIMER CILJEVA:

- Na događaju učestvuje 100 ljudi,
- 100.000 primeraka ovog priručnika podeljeno je mladim muškarcima i ženama.

KORAK

6

UTVRDI POTENCIJALNE RESURSE

- Tvoji resursi će biti od presudnog značaja za osmišljavanje projekta. Resursi obuhvataju potencijalne donatore koji će finansirati tvoj projekat, potencijalne kompanije koje će dati nekakvu podršku u naturi, volontere i slično.
- Sada kada si utvrdio stvar kojom želiš da se baviš i imaš ideju za projekat kojim će se rešiti, kao i plan kako da ga realizuješ, pratiš i oceniš, sve što ti treba je da ispitaš to ko finansira takve aktivnosti i ko ti može pomoći da ih sprovedeš.

SAVET: Razgovaraj o svojoj ideji sa svima koje poznaješ. Neko koga znaš možda se ponudi da ti pomogne, možda finansira njen deo ili ti ponudi odredene resurse u naturi koji su ti potrebni, ili možda poznaje nekoga ko je spremam da te podrži. Ako govorиш strasno, neko će te čuti i daće ti podršku.

KORAK

7

IDEJU PRETVORI U PREDLOG PROJEKTA

- Tvoja ideja je glavni sastojak predloga projekta. Ostatak je samo stvar formatiranja, kao što je razlika između poezije i proze.
- Svaki donator ima posebne uslove o tome kako želi da predlog bude, zajedno sa uputstvima kako da se sastavi. Samo zapiši svoju ideju prateći ta uputstva.

KORAK

8

UBEDI DRUGE DA TE PODRŽE

- Sve zavisi od toga kako ćeš predstaviti svoju ideju. Važno je da razmišljaš kroz svoju ideju i da si u stanju da je objasniš drugima za 30 sekundi, uz puno strasti i poverenja.
- Iznad svega, moraš da veruješ u svoju ideju, a to će se odraziti na tvoje izlaganje. Ako ti nećeš, ko će?

KORAK

9

REALIZUJ PROJEKAT

- Uspeo si da odličnu ideju pretvorиш u projekat i ubediš druge da ti veruju i da te podrže. Sada, moraš da poštujes plan i sprovedeš aktivnosti koje si osmislio u roku i sa budžetom koji si isplanirao.
- Ponekad, zbog spoljnih činilaca, aktivnosti možda neće biti kako si planirao. To je u redu. Dešava se. Samo brzo i kreativno razmisli kako da se tome prilagodiš.

KORAK

10

OCENI PROJEKAT

Čestitamo! Realizovao si uspešan projekat koji je doneo promene u tvojoj zajednici. Sada, oceni svoj projekat na osnovu ciljeva i pokazatelja koje si utvrdio i vidi šta je uspelo, a šta bi bilo bolje sledeći put. Iskoristi te informacije kada budeš osmišljavao svoj sledeći projekat.

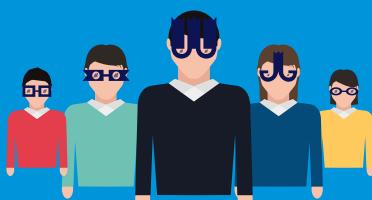
FAZA VI: SUPERPROMENITELJ

FAZA PUNE SUPERMOĆI

Tvoja volja da unaprediš svoju zajednicu i svoje supermoći čini te superpromeniteljem što jesi. Svoju volju pokazuješ u svemu što radiš, uključujući i čitanje ovog priručnika. Sve što ti je potrebno je da znaš svoje supermoći, koje su izvor tvojih prednosti. Kada znaš svoje supermoći i unaprediš one koje mogu da se unaprede, bićeš spreman da u potpunosti iskoristiš svoje supermoći da ostvariš promene koje želiš.

LIČNI IZAZOV

**Pokreni neku aktivnost u svojoj zajednici
u naredna tri meseca.
Ubedi 5 prijatelja da ti se pridruže.**

Moglo bi da bude bilo šta – čišćenje parka u kraju, skup sa tvojim pandanimi oko aktivizma i razvoja omladine, ili zalaganje za neku stvar kroz nekoliko sastanaka sa odbornicima skupštine opštine. Bilo šta!

URADI TO.

U daljem tekstu dat je spisak supermoći koje te čine jačim. Što više supermoći iz ovog spiska imaš, to si jači superpromenitelj. Sve te supermoći možeš sam da naučiš ili možeš da o njima pohadaš obuku i kurseve. Ako to želiš, možeš da izgradiš sve te supermoći. Zavisi od tebe.

SPISAK SUPERMOĆI SUPERPROMENITELJA

Sposobnost rada pod pritiskom	Susretljivost	Rešavanje problema
Preciznost	Nezavisnost	Javni govor
Prilagodljivost	Integritet	Brzo učenje
Analitičke veštine	Liderstvo	Čitanje
Obraćanje pažnje na detalje	Veštine slušanja	Pouzdanost
Posvećenost	Lojalnost	Snalažljivost
Veštine komunikacije	Mentorstvo	Poštovanje drugih
Rešavanje sukoba	Multikulturalna osetljivost	Odgovornost
Kreativnost	Obavljanje više zadataka odjednom	Samopouzdanje
Kritičko razmišljanje	Veštine pregovaranja	Samomotivisanost
Odlučnost	Istrajnost	Timski igrač
Saosećanje	Ubedljivost	Spremnost na učenje
Entuzijazam	Planiranje	Pisanje
Prijateljska nastrojenost	Pozitivan stav	

Napomena: Supermoći se mogu prenositi sa posla na posao i projekta na projekt.

Superpromenitelju,

Koje su tvoje supermoći?

Koje ćeš aktivnosti sprovesti
svojim supermoćima?

ČESTITAMO!

SADA SI
SUPERPROMENITELJ!

NE MOŽEMO DA ČEKAMO DA VIDIMO KAKO ĆEŠ
SVOJU ZAJEDNICU I KOSOVO UČINITI BOLJIM
MESTOM.

HVALA TI UNAPRED NA ZALAGANJU,
KOSOVO

SUPER PROMENITELJEV

SUPERPROMENITELJEV CENTAR ZNANJA

Pripremite svoje supermoći za Kosovo

ODELJAK 1 OKVIR ZA IZBORE

Način na koji se izbori održavaju na Kosovu definisan je Ustavom, kosovskim zakonima, uredbama i uputstvima Centralne izborne komisije (CIK), kao i propisima drugih institucija.

KO JE UKLJUČEN U IZBORE NA KOSOVU?

Izbori se ne dešavaju tek slučajno. Veliki broj institucija, organizacija i ljudi mora da tesno sarađuje kako bi izbori na Kosovu bili uspešni. Glavne uloge imaju sledeći akteri:

- Predsednik Kosova** ► Raspisuje izbore
- Politički subjekti i njihovi kandidati** ► Kandiduju se na izborima
- Birači** ► Glasaju za stranke i ljude koji će ih predstavljati kako bi obezbedili legitimno rukovodstvo
- Centralna izborna komisija** ► Upravlja izborima od centralnog preko opštinskog nivoa do nivoa biračkog mesta
- Izborni Panel za Žalbe i Predstavke (IPŽP)** ► Upravlja izbornim predstavkama i žalbama
- Policeja Kosova, Tužilaštvo Kosova** ► Utvrđuje i procesuira krivične povrede izbornog zakona
- Posmatrači izbora** ► Prate održavanje izbora i prijavljuju svaku povredu
- Mediji** ► Izveštavaju o izbornoj kampanji i upravljanju izborima

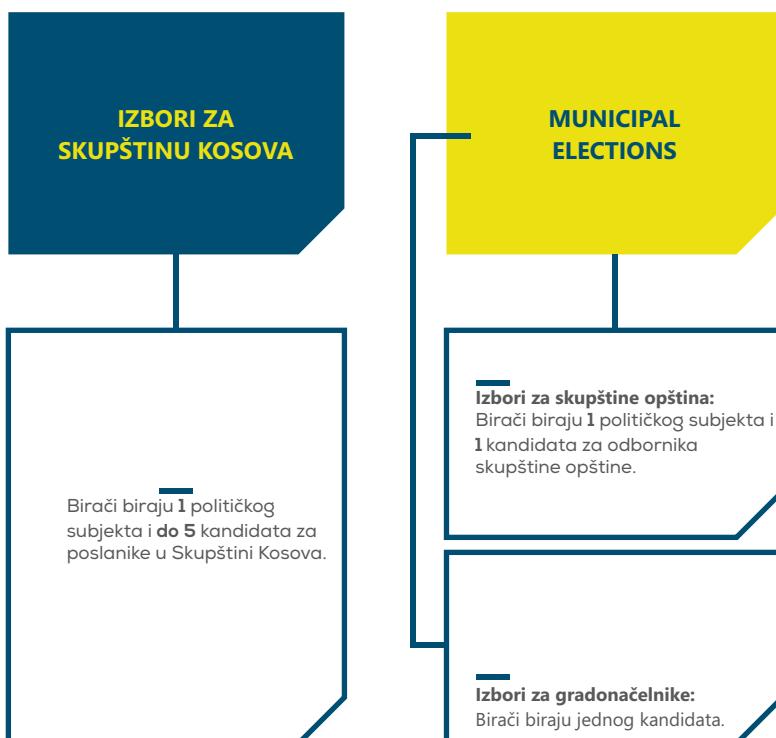
VRSTE IZBORA NA KOSOVU

Birači na Kosovu biraju Skupštinu Kosova (narodnu skupštinu), na neposrednim izborima u celoj zemlji. Takođe, biraju skupštine opštine i gradonačelnike na odvojenim neposrednim izborima koji se održavaju u svakoj opštini.

Predsednik Kosova se takođe bira, ali ga biraju poslanici Narodne skupštine, a ne neposredno birači.

NAČINI GLASANJA NA NEPOSREDNIM IZBORIMA NA KOSOVU

Načini glasanja tokom izbora za Skupštinu Kosova, izbora za skupštine opština i izbore za gradonačelnike međusobno se razlikuju.

IZBOR POLITIČKOG SUBJEKTA I KANDIDATA

Za izbore za Skupštinu Kosova, birači dobijaju jedan glasački listić.

Glasački listić sadrži spisak političkih subjekata dat na levoj strani i numerisana polja koja se odnose na broj kandidata, a koji su navedeni na desnoj strani.

Za opštinske izbore, birači dobijaju dva glasačka listića.

Glasački listić za izbore za skupštinu opštine sadrži spisak političkih subjekata dat na levoj strani i numerisana polja koja se odnose na broj kandidata, a koji su navedeni na desnoj strani.

Glasački listić za izbore za gradonačelnika sadrži naziv političkog subjekta i naziv kandidata na levoj strani.

KAKO SE ODREĐUJU REZULTATI IZBORA

Izbori za Skupštinu Kosova i skupštine opština koriste sistem proporcionalne predstavljenosti kroz otvoreni spisak. To znači da svaka stranka dobija određeni broj mesta u skupštini koji je približno jednak udelu ukupnog broja važećih glasova sa izbora.

U sistemu proporcionalne predstavljenosti kroz otvoreni spisak koji se koristi na Kosovu, ako politički subjekat osvoji n mesta, kandidati tog subjekta sa najvišim brojem n glasova zauzimaju ta mesta. Međutim, na Kosovu se mora poštovati uslov po kom najmanje 30 % predstavnika svakog političkog subjekta mora biti iz svakog roda, kada se kandidati raspoređuju na mesta.

UGAO ZA ZALUĐENIKE

Postoji puno različitih načina da se izračuna koliko mesta svaki politički subjekat osvoji u sistemu proporcionalne predstavljenosti, od kojih su neki matematički složeni.

Na Kosovu se koristi nešto što se naziva Sent Lagijev metod. Taj metod je dobio naziv po francuskom matematičaru Andre Sent Lagiju, koji je razvio formulu 1912. god. O tome možeš da saznaš više ako na internetu izvršiš pretragu sa Sent Lagijev metod.

Rezultati izbora za gradonačelnike utvrđuju se primenom sistema dva kruga. Ako kandidat za gradonačelnika dobije 50 % + 1 glas, onda je izabran u prvom krugu. Ako nijedan od kandidata za gradonačelnika ne dobije 50 % + 1 glas u prvom krugu, dva kandidata sa najvećim brojem glasova takmiče se u drugom krugu izbora, u kom se bira kandidat koji osvoji najviše glasova.

VAŽNE KARAKTERISTIKE IZBORA ZA SKUPŠTINU KOSOVA I SKUPŠTINE OPŠTINA KOJE BI TREBALO DA ZNATE

Osnovne komponente izbornih sistema za Skupštinu Kosova i skupštine opština modifikovane su određenim važnim karakteristikama koje utiču na to koji politički subjekti dobijaju predstavnike u skupštinama, koliko predstavnika svako ima i koji se kandidati biraju.

IZBORI ZA SKUPŠTINU KOSOVA

- **Rodna kvota od 30 %** - koja obezbeđuje da su najmanje 30 % kandidata političkog subjekta i izabranih predstavnika u Skupštini žene, i najmanje 30 % muškarci.
- **Garantovana mesta za manjinske zajednice** - od 120 mesta u Skupštini, 10 su garantovana za članove srpske zajednice i 10 za članove drugih manjinskih zajednica.
- **Cenzus za političke subjekte od 5 %** - što znači da politički subjekat mora da osvoji najmanje 5 % valjanih glasova da bi imao pravo da njegovi predstavnici budu raspoređeni u Skupštini. Politički subjekti koji predstavljaju manjinske zajednice ne moraju da ispunе taj uslov.
- **Nema automatskog prenosa glasova za politički subjekat kandidatu** - ako birač izabere politički subjekat, ali ne izabere nekog kandidata, na glasačkom listiću, glas se računa samo kao glas za politički subjekat.

IZBORI ZA SKUPŠTINE OPŠTINA

- **Rodna kvota od 30%** – koja obezbeđuje da su najmanje 30 % kandidata političkog subjekta i izabralih predstavnika u skupštini žene, i najmanje 30% muškarci.
- **Nema garantovanih mesta za manjinske zajednice**
- **Nema cenzusa za političke subjekte**
- **Automatski prenos glasova za politički subjekat kandidatu** – ako birač izabere politički subjekat, ali ne izabere nekog kandidata, na glasačkom listiću, glas se računa kao glas za politički subjekat i za kandidata pod brojem 1 na spisku kandidata datog subjekta.

ZANIMLJIVA ČINJENICA: RODNA KVOTA NIJE KVOTA ZA ŽENE.
MOŽE DA SE ODNOSSI I NA MUŠKARCE AKO ONI NISU DOVOLJNO PREDSTAVLJENI

KADA SE RASPIŠU IZBORI

Politički subjekti biraju svoje kandidate i određuju redosled po kom se oni pojavljuju na spisku kandidata za izbore.

- Do 110 kandidata za Skupštinu Kosova
- Navedeni broj kandidata za skupštinu opštine, koji je povezan sa brojem odbornika skupštine opštine, a koji se utvrđuje na osnovu broja stanovnika u svakoj opštini.
- Bar jedan od svaka tri kandidata na spisku mora biti pripadnik jednog od rodova
- Jedan kandidat za gradonačelnika u svakoj opštini

DA LI SI ZNAO?

Postoji otvorena mogućnost za kandidovanje za 100 mesta u Skupštini Kosova, a dodatnih 20 mesta garantovano je za predstavnike manjinskih zajednica. Politički subjekti mogu da imenuju do 110 kandidata za Skupštinu. To obezbeđuje da ima dovoljno potencijalnih zamenza za poslanike koji daju ostavku ili zauzmu položaj u vlasti u toku mandata Skupštine.

ODELJAK 2 UPRAVLJANJE IZBORIMA

ODREĐENE KORISNE ČINJENICE O UPRAVLJANJU IZBORIMA NA KOSOVU

S vremena na vreme predsednik raspisuje izbore, Centralna izborna komisija (CIK) ima između 4 i 6 meseca da organizuje izbore u slučaju redovno raspisanih izbora, odnosno 30 do 45 dana u slučaju vanrednih izbora.

Organizovanje izbora je ogroman zadatak. Potrebno je nabaviti i rasporediti opremu i materijal, informisati i obrazovati birače, upravljati računarskim sistemima kako bi se pomoglo oko upravljanja izborima, zaposliti i obući na hiljade službenika, vršiti stroge kontrole kvaliteta i integriteta svih izbornih aktivnosti, i funkcionisanja na hiljade biračkih mesta.

To je struktura upravljanja izborima na Kosovu. Šta misliš gde bi mogla da bude tvoja uloga?

Centralna izborna komisija

- Centralna izborna komisija ima 11 članova - predsedavajući je sudija Vrhovnog suda koga postavlja predsednik Kosova; 6 članova postavljaju najveće parlamentarne grupe u Skupštini Kosova iz većinske zajednice; a 4 članova postavljaju parlamentarne grupe koje zauzimaju mesta u Skupštini garantovana za manjinske zajednice.
- CIK donosi odluke i sastavlja pravilnike, koje primenjuje njen Sekretarijat.
- U toku perioda izbora, Sekretarijat angažuje dodatne privremene službenike koji pomažu oko dužnosti tokom izbora, kao što su logistika za izbore, obuka i tabelisanje izbornih rezultata iz biračkih mesta.

O 38 Opštinskih izbornih komisija

- Opštinske izborne komisije (OIK) se obrazuju u toku izbornog perioda i sastoje se od najviših izbornih organa na opštinskom nivou.
- OIK obično imaju 7 članova: opštinski službenik za izbore, koji je stalno zaposlen u CIK i koji predsedava OIK, i drugih članova koje postavljaju politički subjekti, a koji su prešli cenzus na prethodnim nacionalnim izborima ili koji dolaze iz političkih subjekata iz većinske zajednice.
- Van izbornog perioda, opštinski službenik za izbore upravlja izbornim procesima u svakoj opštini

O 798 Biračkih centara

- Birački centri (BC) su mesta u kojima birači glasaju. To su obično škole. Svaki birački centar ima jedno ili više biračkih mesta.
- Službenici koji su odgovorni za opštu logistiku i informisanje u biračkom centru, a među kojima su upravnik biračkog centra, pomoćnik biračkog centra i službenici za informisanje, biraju se među grupom školskog osoblja. Upravnik biračkog centra obično je direktor škole.

O 2374 Biračka mesta

- Biračka mesta (BM) su prostorije u kojima birači glasaju. To su obično učionice.
- Članove komisije biračkog mesta postavljaju politički subjekti, nevladine organizacije i ponekad OIK.
- Nakon što se spisak službenika usvoji, OIK iste službenike rasporeduje na različita mesta u svakoj komisiji biračkog mesta (predsednik biračkog mesta, članovi biračkog mesta, rezerve biračkog mesta) u određenim biračkim mestima, kako bi se obezbedilo da su različiti politički subjekti predstavljeni u biračkom mestu.

MESTA SLUŽBENIKA ZA IZBORE

Postoje odredena mesta za službenike za izbore, koja ti možeš da zauzmeš:

Službenik za izbore	Način angažovanja	Opis mesta
Predsednik komisije	Imenuje ga politički subjekat, nevladina organizacija ili opštinski službenik za izbore	Lice odgovorno za propisno sprovodenje procesa glasanja u biračkom mestu
Član komisije u biračkom mestu	Imenuje ga politički subjekat, nevladina organizacija ili opštinski službenik za izbore	Odgovornosti obuhvataju jednu od sledećih uloga: Kontrolor reda, službenik za identifikaciju, izdavač glasackog listića i supervizor biračke kutije.
Rezerva za komisiju u biračkom mestu	Imenuje je politički subjekat, nevladina organizacija ili opštinski službenik za izbore	Ako članovi biračkog mesta ili predsednik nisu prisutni iz bilo kog razloga, rezerva u biračkom mestu zauzima njihovo mesto.
Upravnik biračkog centra	Neposredno ga angažuje CIK- obično direktor škole	Nadzire proces glasanja u biračkom centru.
Pomoćnik u biračkom centru	Neposredno ga angažuje CIK- obično službenik škole	Usmerava birače kada je potrebno, posebno, pomaže im da pronađu biračko mesto.
Službenik za	Neposredno ga angažuje CIK- obično službenik škole	Pomaže biračima da pronađu svoje ime na biračkom spisku.
Službenik Centra za brojanje i rezultate	Neposredno ga angažuje CIK putem otvorenog konkursa	U zavisnosti od mesta, to može biti prijem biračkih kutija, unos podataka, revizija, veza sa zainteresovanim stranama i više.

NE ZABORAVI!!

Pobrini se da, kada se izbori raspisu i u toku izbornog perioda, proveriš internet portal CIK kako bi video koje su pozicije dostupne, a za koje možeš da se prijaviš.

Ako želiš da budeš službenik u biračkom mestu, obično za to treba da te imenuje lokalni ogranak političke stranke, tako da bi trebalo da kontaktiraš stranku po svom izboru.

ODELJAK 3 ŠTA PODRAZUMEVA UPRAVLJANJE IZBORIMA?

Postoje brojne aktivnosti oko kojih su tela koja upravljaju izborima zauzeta, posebno u periodu neposredno pre ili posle dana izbora.

Da li postoji neki takav proces oko kog možeš da pomogneš?

AKTIVNOSTI PRE DANA IZBORA

Potvrđivanje političkih subjekata i kandidata

- Svaki politički subjekat mora da bude potvrđen za učešće u izborima. Ako je politički subjekat već potvrđen tokom prethodnih izbora, isti se automatski stavља na spisak potvrđenih subjekata, izuzev ako drukčije ne zatraži. Ako dva ili više političkih subjekata koji su ranije potvrđeni formiraju koaliciju pre izbora, onda moraju da budu potvrđeni kao koalicija.
- Svaki politički subjekat mora da prođe kroz proces potvrđivanja kandidata koji se kandiduju za različita mesta, uključujući i kandidate za poslanike u Skupštini, kandidate za odbornike u skupštinama opština i kandidate za gradonačelnike.
- Nakon što se potvrde svi politički subjekti i kandidati, CIK štampa glasačke listiće za izbore.

Javna kampanja informisanja

- Za svake izbore, Centralna izborna komisija organizuje javnu kampanju informisanja kako bi informisala birače o tome kako mogu da glasaju i da bi ih motivisala da to učine.
- CIK posebnu pažnju poklanja tome da motiviše grupe koje će možda manje verovatno glasati - kao što su žene, mlađi i ruralne i manjinske zajednice, da izađu na glasanje.
- CIK mora da obezbedi da su birači informisani o ključnim konceptima kako bi obezbedila da su podaci o upisu birača ispravni; o datumu, mestu i vremenu glasanja; o tome kako da označe glasački listić da bi glas bio valjan; o tome kako se glasovi računaju; i o uslugama koje pruža CIK.

Završetak biračkog spiska

- Birački spisak se dobija od izvoda iz matičnih knjiga koje matična služba šalje CIK. CIK raspoređuje birače u biračka mesta na osnovu tog spiska.
- Birači mogu da zatraže promenu svog biračkog mesta u određenom roku, ali nakon što CIK dobije izvod biračkog spiska iz matične službe, birači ne mogu da promene svoje druge podatke na biračkom spisku.
- CIK stvara jedinstveni birački spisak za svako biračko mesto.
Pre dana izbora, spiskovi se dostavljaju svakoj opštini i biračkom centru, zajedno sa osetljivim materijalom.

Angažovanje i obučavanje službenika za izbore

- Za svake izbore, CIK angažuje do 19.000 ljudi kao službenike za izbore kroz neposredan i posredan konkurs.
- Privremeni službenici za sedište CIK, Centar za brojanje i rezultate, predavači i tehničko osoblje angažuju se neposredno, bilo preko otvorenog konkursa ili među zaposlenima u školi, u slučaju tehničkog osoblja.
- Članovi komisije u biračkom mestu angažuju se na predlog političkih subjekata i nevladinih organizacija. Po potrebi, CIK angažuje službenike i za ta mesta.
- Službenici za izbore pohađaju posebnu obuku da bi radili na odgovarajućem mestu.

Akreditacija posmatrača

- Pre dana izbora, Centralna izborna komisija akredituje domaće i strane posmatrače za izbore, preko prijava organizacija. Većinu prijava za akreditaciju posmatrača podnose politički subjekti.
- CIK akredituje i medijske posmatrače.

AKTIVNOSTI NA DAN IZBORA

Pre nego što možeš da izadeš i glasaš, komisija u biračkom mestu mora da uspostavi biračko mesto. Sav materijal koji nije osetljive prirode - kao što su potrepštine, kabine za glasanje i oprema - dostavljaju se biračkim centrima u noći pre dana izbora i biračka mesta se uspostavljaju. U svakom biračkom centru, poslednje biračko mesto je dualno biračko mesto, u kom se može glasati uslovno (glasovi birača koji nisu na biračkom spisku u datom biračkom centru). U dualnom biračkom mestu, postoje dve biračke kutije – jedna za redovne glasove i druga za uslovne glasove.

Rano na dan izbora, predsednik komisije u biračkom mestu i upravnik biračkog centra odlaze u opštinsko skladište da bi preuzeeli osetljiv materijal – koji je č u v a n p o d s t r o g i m obezbeđenjem, a koji zatim odnose u birački centar i biračka mesta.

Osetljiv materijal

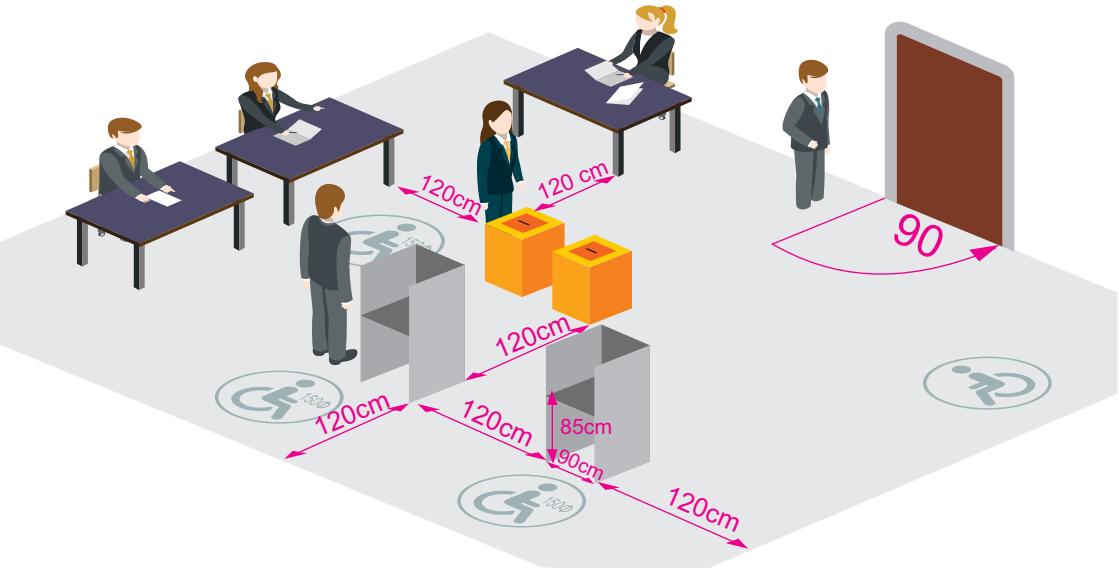
- Kona ni bira ki spisak
- Glasa ki listi i
- Zvani ni glasa ki pe ati
- Ultraljubi asto svetlo
- Brošure kandidata
- Sigurnosni žigovi
- Nevidljivo mastilo (sprej)

Materijal koji nije osetljive prirode

- Bira ka kutija
- Kabina za glasanje
- Mastilo i filteri za mastilo
- Knjiga glasanja
- Sigurnosna traka za zatvaranje

Sada je svako spremjan za početak glasanja.

PROCES GLASANJA

Slika 1: Organizacija bira kog mesta

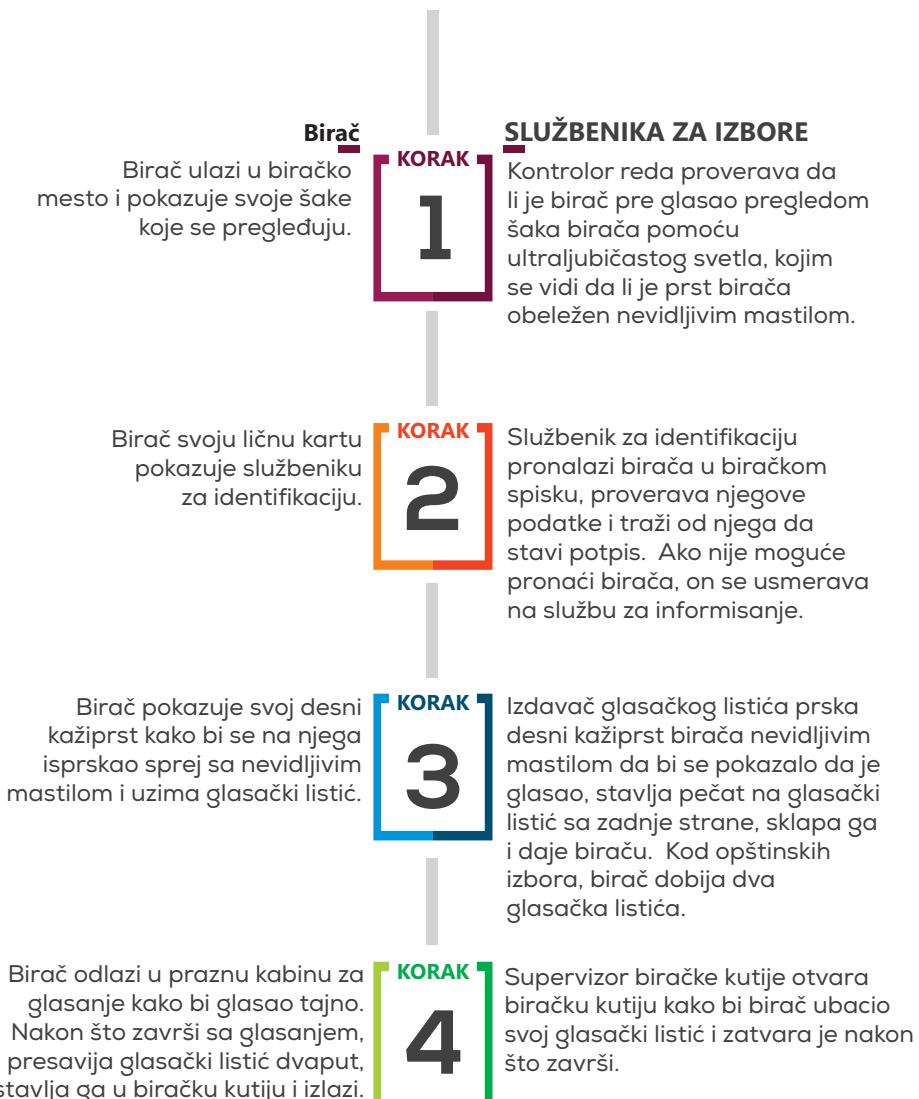
Na dan izbora, ti, kao birač, možeš da glasaš između 07:00 i 19:00 časova.

Kada uđeš u birački centar, možeš da odeš pravo u svoje biračko mesto. Ako iz nekog razloga ne možeš da pronađeš svoje biračko mesto, službenik za informisanje će te usmeriti.

DA LI SI ZNAO?

Svi redovni glasovi broje se u biračkim mestima. Ako se u evidenciji tokom brojanja otkrije neka nepravilnost ili ako IPŽP da uputstvo CIK da prebroji određenu biračku kutiju, vrši se revizija i ponovno brojanje u centralnom Centru za brojanje i rezultate (CBR). Svi uslovni glasovi i glasovi putem pošte broje se neposredno u CBR.

Proces Glasanja

BROJANJE GLASOVA

U 19:00 časova, biračka mesta se zatvaraju i počinje važan zadatak brojanja svih redovnih glasova datih u biračkom mestu.

Brojanje obavljaju članovi komisije u biračkom mestu, a to posmatraju posmatrači iz nezavisnih organizacija i političkih subjekata. Nakon što se svi glasovi izbroje, podaci se unose u zvanične obrasce za rezultate, proverava se da li su ispravni i obrasce bi trebalo da potpišu članovi komisije u biračkom mestu. Primerak obrazaca rezultata postavlja se ispred svakog biračkog mesta tako da javnost ima uvid.

Nakon što se završi sa brojanjem glasova, predsednik biračkog mesta sigurno pakuje i pečatira glasački materijal, sačinjava izveštaj i prati biračke kutije do mesta gde opštinska izborna komisija vrši uvid u vraćeni materijal iz biračkog mesta. Obeležava se svaka biračka kutija u kojoj se pronadu nepravilnosti.

Veoma rano sledećeg jutra, predsednik opštinske izborne komisije preuzima sav materijal iz svakog biračkog mesta u svojoj opštini i odnosi ga u Centar za brojanje i rezultate. To je celodnevni rad za službenike za izbore.

PROMOVISANJE TRANSPARENTNOSTI

Sistem CIK K-vote na tabletu koristi se da se CIK prenesu rezultati brojanja glasova za političke stranke čim se popune obrasci rezultata u biračkim mestima. Oko 90 % rezultata iz biračkih mesta unosi se preko sistema K-vote do 23:00 časova na dan izbora i objavljuje se na internet portalu CIK. Time se obezbeđuju rani nezvanični podaci o rezultatima izbora i mogu se sprečiti kasniji pokušaji manipulacije. Rezultati iz sistema K-vote nisu zvanični; samo glasovi tabulisani posle dana izbora u Centru za brojanje i rezultate zvanični su rezultati koji se overavaju.

Sistem K-vote se koristi i za progresivni prenos podataka o odzivu birača u svakom biračkom mestu u toku dana izbora, tako da se mogu prepoznati neobične navale u glasanju.

AKTIVNOSTI POSLE DANA IZBORA

Posle dana izbora, pažnja se poklanja utvrđivanju rezultata izbora, obezbeđujući da su rezultati precizni i da proces tabulisanja rezultata prihvate svi politički subjekti i birači na Kosovu. Obrasci rezultata se obrađuju u Centru za brojanje i rezultate, koji radi do 16-24 časa dnevno, 7 dana u sedmici, dok se rezultati ne okončaju. Nekoliko stotina privremenih službenika upravljaju i pomažu u tom procesu.

Sav materijal iz biračkih mesta koji se šalje u centralni Centar za brojanje i rezultate posle dana izbora pažljivo se proverava a biračke kutije iz biračkih mesta za koje se ispostavi da potkrepljujuća dokumentacija sadrži greške odvajaju se sa strane radi daljeg ispitivanja.

Obrasci rezultata i obeleženi birački spiskovi iz biračkih mesta obrađuju se u bazi podataka: obrasci rezultata duplim unosom a birački spiskovi skeniranjem bar kodova pored svakog birača koji je stavio potpis na spisak kao da je glasao.

Brojevi iz obrazaca rezultata se zatim proveravaju da bi se videlo da li postoje nepravilnosti ili odstupanja. Ako ne postoje nepravilnosti ili odstupanja, ukupni glasovi za političke subjekte i svakog kandidata iz obrasca rezultata sabiraju se u ukupni rezultat za opština i, u slučaju izbora za narodnu skupštinu, i u ukupni rezultat u zemlji. U slučaju nepravilnosti kod obrazaca rezultata sprovodi se detaljna istraga, koja može dovesti do toga da CIK naloži ponovno brojanje. Biračke kutije mogu da se ponovo prebroje i na odluku IPŽP po predstavci.

Nakon što se obrasci rezultata za sve redovne glasove koji su obrađeni i za koje su podaci sakupljeni, koverte sa uslovnim glasačkim listićima, glasački listići iz mobilnih biračkih kutija i glasovi dobijeni poštovanim Kosova proveravaju se i, ako su valjani, koverta se otvara i glasački listić iz nje broji.

Nakon što se svi redovni i drugi rezultati sakupe i okonča istraga i ponovno brojanje u CBR, priprema se potpuna tabulacija rezultata izbora koju objavljuje CIK. Žalbe se mogu podneti IPŽP na rezultate koje objavi CIK. Nakon što IPŽP odluči po tim žalbama i nakon što se u CBR završi ponovno brojanje na nalog IPŽP, a rezultati izbora izmene ako je to potrebno, CIK može da potvrdi rezultate izbora kao konačne.

KAKO CIK OBEZBEĐUJE DA JE TABULISANJE REZULTATA PRECIZNO?

Ako se primete nepravilnosti u potkrepljujućoj dokumentaciji za primljene biračke kutije, o tome se obaveštava CIK koja može da odluči da ponovo prebroji ili poništi biračku kutiju.

Podaci iz svih obrazaca rezultata unose se u bazu podataka i to čine dva nezavisna tima, a svaku razliku između unosa koji vrše timovi ispituje i rešava odvojeni tim.

Svako matematičko odstupanje u obrascima rezultata na koje se naide u toku unosa podataka šalje se na specijalnu reviziju radi ispitivanja. Ako se odstupanja ne mogu rešiti o tome se obaveštava CIK koja može da odluči da se biračka kutija ponovo prebroji.

Redovni pregled tragova revizije u bazi podataka i paralelne baze podataka koristi se za otkrivanje svakog pokušaja neovlašćenog pristupa ili izmene podataka o rezultatima.

Politički subjekti i drugi posmatrači prisutni su tokom tabulisanja rezultata. Ako neki politički subjekat ili kandidat smatra da je brojanje rezultata netačno ili da je obrada u CBR netačna, isti može da podnese predstavku IPŽP, koja može da ispita odgovarajuće glasačke listiće ili uputi CIK da ponovo izvrši brojanje.

ODELJAK 4 ODRŽAVANJE INTEGRITETA IZBORA

POSMATRANJE IZBORA

Biti posmatrač izbora je odlično sredstvo za upoznavanje sa izbornim procesima. Posmatrači imaju veliku ulogu u zaštiti od malverzacija i prevara, obezbeđujući da rezultate izbora prihvati narod Kosova.

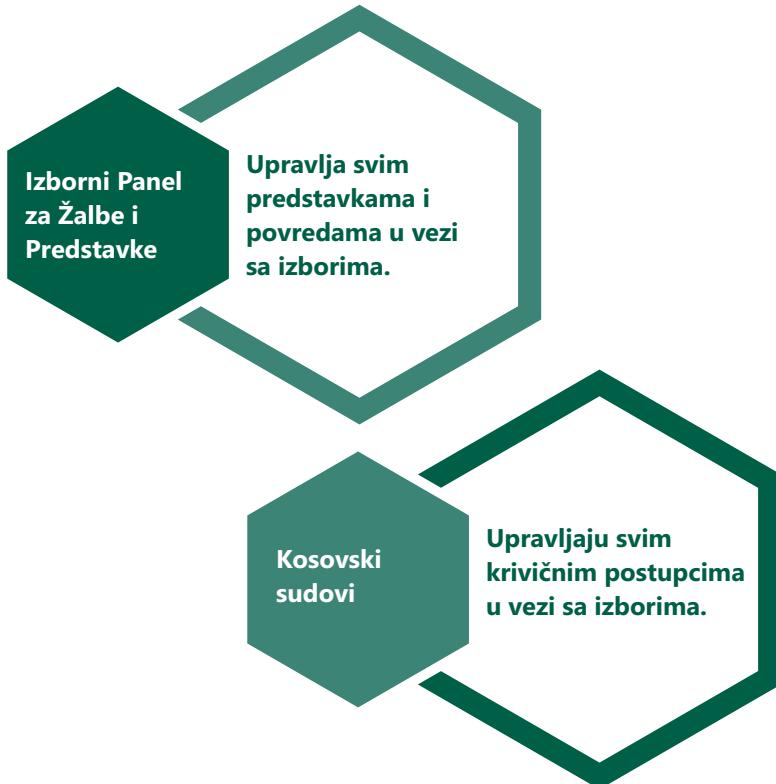
Veći broj organizacija civilnog društva sa Kosova imaju misije za posmatranje izbora, a neke spajaju svoje napore kako bi se maksimalno pokrili izbori – kao u slučaju grupe Demokratija na delu. Kod posmatranja izbora, ona svoju pažnju poklanja biračkim mestima na dan izbora, ali neki posmatrači mogu da se angažuju na pokrivanju aktivnosti političke kampanje ili tabulacije rezultata izbora.

Da bi dobio pristup biračkom mestu ili drugim aktivnostima u toku izbora, posmatrač mora da dobije akreditaciju od CIK. Posmatrači imaju prava i obaveze definisane izbornim zakonom i pravilima CIK, i moraju striktno da poštuju pravilnik o etici. Prava posmatrača podstiču transparentnost tokom izbora jer omogućavaju pristup posmatračima u izbornim procesima. Njihove obaveze su da budu i deluju da su u celosti nepristrasni i da se ne mešaju ili utiču ni na koji način na izbore.

Ako si zainteresovan da postaneš aktivista političkog subjekta, možda bi mogao da sagledaš mogućnosti da postaneš posmatrač u ime političkog subjekta kog izabereš. Ovo je drugačija uloga od uloge nezavisnog posmatrača, jer se radi o zaštiti interesa političkog subjekta i njegovih kandidata.

REŠAVANJE SPOROVA NASTALIH U VEZI SA IZBORIMA

Na Kosovu postoje dva subjekta koji rešavaju sporove nastale u vezi sa izborima i povredom izbornog zakona.

Policija Kosova i tužioci razmešteni su u blizini biračkih centara na dan izbora kako bi brzo rešili svako krivično delo koje bude izvršeno. Pristup kosovskim sudovima za slučajevе krivičnog dela u vezi sa izborima ograničen je na Policiju Kosova i tužioce.

- ▶ Svaki birač registrovan na Kosovu može da Komisiji za izborne predstavke i žalbe podnese predstavku u vezi sa izborima.

Izborni Panel za Žalbe i Predstavke prima predstavke u četiri faze:

- **Žalbe na odluke CIK-a,**
- **Žalbe u periodu pre izbora,**
- **Žalbe zbog povreda na dan izbora,**
- **Žalbe u periodu posle izbora.**

Ako si birač, IPŽP možeš da podneseš predstavku u vezi sa svakom povredom izbornih pravila čiji si bio svedok. To je važan činilac za održavanje poverenja i integriteta izbora. Ako primetiš da se krše izborna pravila – ti to prijavi. Kršenje izbornih pravila može da šteti demokratskom procesu i naruši volju naroda Kosova.

IPŽP na svom internet portalu ima detaljnu publikaciju o izbornim povredama i podnošenju izbornih predstavki. Žalbeni postupak je opisan ukratko u dijagramu dole.

Ko može da podnese predstavku u IPŽP?

Svaki registrovani birač na Kosovu, predstavnici političkih subjekata, članovi komisije u biračkom mestu i lokalni posmatrači.

Kada možeš da podneseš predstavku?

U toku izborne kampanje: u roku od 72 časa od trenutka izvršenja povrede
Na dan izbora: u roku od 24 časa od zatvaranja biračkih mesta

Kako možeš da podneseš predstavku?

Popuni obrazac koji možeš da preuzmeš sa internet portala IPŽP ili koji možeš da dobiješ neposredno u IPŽP, i dostavi ga lično u predstavništvo IPŽP u Prištini

Kada IPŽP donosi odluku po predstavci?

IPŽP ima 72 časa da doneše odluku u vezi sa predstavkom.

Kakve oblike odluka IPŽP može da donosi?

Da usvoji predstavku ako postoji čvrst dokaz
Da odbije predstavku ako ne postoji čvrst dokaz i
Da ne uzme predstavku u razmatranje ako je podneta posle isteka roka.

Pobrini se da si ispravno pratio uputstva za popunjavanje obrasca i da si priložio svu potrebnu dokumentaciju.

Možeš i da pratиш status predstavke koju obrađuje IPŽP, kao i odluke koje IPŽP doneše po predstavkama, na internet portalu IPŽP.

ODELJAK 5 POLITIČKI SUBJEKTI

Kosovo je parlamentarna republika koja ima višestrački sistem, gde postoji nekoliko političkih subjekata koji se kandiduju na izborima i imaju priliku da zauzmu rukovodeće položaje.

Politički subjekti obuhvataju registrovane političke stranke, interesne grupe/građanske inicijative i individualne kandidate.

Da bi dobili potvrdu za kandidovanje na izborima, politički subjekti, između ostalih uslova, moraju da podnesu spisak potpisa građana koji ih podržavaju:

- 100 potpisa registrovanih birača za kandidovanje na opštinskim izborima i
- 1000 potpisa registrovanih birača za kandidovanje na nacionalnim izborima.

Političke stranke

Političke stranke su organizacije sa posebnim strukturama čiji je cilj da dođu na vlast dobijanjem glasova na izborima. Struktura stranke obuhvata sledeće:

Većina političkih stranaka ima ogranke mladih i forme žena, koji su tela političkih stranaka koja predstavljaju posebno te grupe, i koja kreiraju politiku stranke za bavljenje problemima sa kojima se te grupe suočavaju.

Registrovane političke stranke imaju više obaveza koje su predviđene kosovskim zakonima. One obuhvataju sledeće:

- **Da imaju najmanje 500 članova koji žive na Kosovu i koji su učaćeni u birački spisak na Kosovu**
- **Da imaju statut kojim se rukovode njihovi unutrašnji poslovi**
- **Da pristaju da će poštovati pravilnik političke stranke o ponašanju**
- **Da imaju program kojim se definišu politički ciljevi i aktivnosti stranke**
- **Da beleže i redovno podnose izveštaj o svojim finansijama**

Nakon što se registruje, politička stranka ne mora da se registruje iznova, ali mora da ažurira svoje podatke. Međutim, mora da dobije potvrdu da bi mogla da se kandiduje na izborima.

Interesne grupe/građanske inicijative

Za razliku od političkih stranaka, interesne grupe/građanske inicijative ne moraju neophodno da poseduju strukturu ili da imaju za cilj da dodu na vlast. Uopšteno, njihov glavni cilj je da utiču na studijska dokumenta i politiku. Međutim, mogu da izaberu da se kandiduju na izborima, ako to žele.

Nakon što se registruje, politička stranka ne mora da se registruje iznova, ali mora da ažurira svoje podatke. Međutim, mora da dobije potvrdu da bi mogla da se kandiduje na izborima.

Nezavisni kandidati

Pojedinci mogu da dobiju potvrdu kao politički subjekti i da se kandiduju na izborima. Do sada, postojali su nezavisni kandidati koji su se kandidovali za gradonačelnike ili odbornike skupština opština, a koji su osvajali glasove. Međutim, cenzus od 5 % za dobijanje mesta u Skupštini Kosova odnosi se i na nezavisne kandidate, i teško ga je osvojiti, zbog čega kandidati oklevaju da se nezavisno kandiduju za takva mesta.

ODELJAK 6 INSTITUCIJE UPRAVLJANJA NA KOSOVU

SKUPŠTINA KOSOVA

Kosovo je parlamentarna republika koja ima više stranački sistem , gde postoji nekoliko političkih subjekata koji se takmiče na izborima i imaju priliku da preuzmu liderske pozicije . Skupština Kosova je formirana od predstavnika izabralih od strane građana Kosova na centralnim izborima.

Uvod

- Zakonodavni je ogrank na Kosovu.
- Jedina je institucija na nivou cele zemlje koju neposredno bira narod.
- Ima 120 poslanika.

Odgovornosti

- Usvaja zakone, rezolucije i druga akta
- Ratificuje međunarodne ugovore i sporazume
- Bira predsednika i zamenike predsednika Skupštine, predsednika Kosova, premijera Kosova i načelnike nezavisnih agencija.
- Nadzire rad vlade i 36 nezavisnih agencija.

Struktura

- **Predsedništvo Skupštine Kosova:** Koordiniše radni program Skupštine. Sastoji se od predsednika i 5 drugih poslanika Skupštine, koji služe kao zamenici predsednika Skupštine Kosova.
- **Predsednik Skupštine Kosova:** Predsedava plenarnim sednicama, tumači pravilnike i procedure i predstavlja Skupštinu.
- **Skupštinski odbori:** Obuhvataju stalne odbore (koji su odgovorni za pregled svih zakona sa svog stanovišta), stručne odbore (koji su odgovorni samo za pregled zakona koji se odnose na oblast za koju su oni zaduženi) i odbori po potrebi (koji se obrazuju za određene stvari, a koji su odgovorni samo za pregled zakona koji se odnose na stvar zbog koje su obrazovani).

Zakoni

Parlamentarne grupe: Imaju najmanje 6 poslanika Skupštine koji predstavljaju određene grupe, kao što su politički subjekti, mlađi i žene.

- **Šest grupa mogu da predstavljaju nacrte zakona:**
 - 1) Predsednik Kosova,
 - 2) Vlada Kosova,
 - 3) Poslanici Skupštine Kosova (najmanje 6 poslanika),
 - 4) Skupštinski odbori,
 - 5) Skupštinske grupe, i
 - 6) Građani sa navršenih 18 godina posredstvom peticije (potrebno je 10.000 potpisa).
- Zakoni u Skupštini se usvajaju jednostavnom većinom glasova poslanika Skupštine. Međutim, postoje određeni zakoni za koje je potrebno 2/3 glasova, ili ponekad čak i 2/3 poslanika Skupštine iz manjinskih zajedница.
- Zakon zatim potpisuje predsednik Skupštine i šalje ga predsedniku Republike Kosovo na usvajanje. Predsednik može da Skupštini vrati zakon samo jednom, uz obrazloženje za vraćanje.

VLADA KOSOVA

Uvod

- Izvršni je organak na Kosovu.
- Predsednik Kosova, u konsultaciji sa političkim subjektom/koalicijom koja osvoji većinu u Skupštini, predlaže kandidata za premijera.
- Kandidat za premijera i njegov kabinet moraju da dobiju većinu glasova u Skupštini Kosova.
- Vlada Kosova podnosi izveštaj Skupštini Kosova na plenarnim sednicama i preko skupštinskih odbora.

Odgovornosti

- Izrađuje i primenjuje zakone.
- Usvaja podzakonska akta, koja su neophodna za primenu zakona.
- Predlaže budžet Kosova.
- Predvodi i upravlja javnom upravom Kosova, kao i diplomatskim misijama Kosova.
- Upravlja bezbednosnim organima Kosova.

Struktura

- **Premijer Kosova:** Predvodi izvršni kabinet i koordiniše rad ministarstava u skladu sa rukovodećim programom, predstavlja Vladu Kosova, na domaćem i međunarodnom planu, i postavlja zvaničnike na određena mesta u vladii drugim agencijama.
- **Zamenici premijera Kosova:** Pomažu premijeru oko njegovih obaveza i savetuju premijera u određenim oblastima.
- **Ministri Kosova:** Predvode odredene sektore, izrađuju i primenjuju odredene zakone, usvajaju podzakonska akta i podnose izveštaj Skupštini Kosova o radu u njihovim sektorima. Ministri uopšteno predvode „ministarstva”, koja se sastoje od javnih službenika koji primenjuju politiku vlade u oblasti za koju su dati ministri zaduženi.

- **Nezavisne agencije Vlade Kosova:**
Vladina tela sa određenim ovlašćenjima za primenu samo određenih zakona.

PRAVOSUDNI SISTEM

Uvod

- Pravosudni sistem obuhvata sudove (osnovne sudove, apelacioni i vrhovni sud) i tužilaštvo. Policija Kosova pomaže pravosudnom sistemu istražujući slučajeve.
- Sudovima upravlja Sudski savet, dok tužilaštvom upravlja Tužilački savet.
- Ustavni sud je van pravosudnog sistema, jer funkcioniše nezavisno. Ima krajnja ovlašćenja da ocenjuje da li su zakoni, kao i odluke vlade i sudova, u skladu sa Ustavom Kosova.

Odgovornosti

- **Odgovornosti sudova:**
 - Donose odluke o svim sporovima u parnicama i krivičnim postupcima.
 - Parnice obuhvataju: porodično pravo, zakon o radu, zakon o imovini, privredno pravo, i slično.
 - Krivični postupci obuhvataju: povrede, ubistva, pljačke, pranje novca, organizovani kriminal, trgovinu ljudskim bićima, korupciju i slično.
- **Odgovornosti tužilaštva:**
 - Krivično goni krivična dela.
 - U saradnji sa Policijom Kosova istražuje slučajeve (kao što su ubistva, napadi, trgovina narkoticima).
- **Odgovornosti Ustavnog suda:**
 - Tumači Ustav u slučajevima kada zahtev podnese predsednik Kosova, Skupština Kosova, Vlada Kosova i ombudsman Kosova.

○ **Struktura sudova:**

- **Osnovni sud:** Sud prve instance u kom se započinje svako sudenje. Osnovni sudovi postoje u 7 najvećih opština.
- **Apelacioni sud:** Žalbe na prvostepene odluke podnose se Apelacionom sudu.
- **Vrhovni sud:** Najviši je sudska organ na Kosovu.

○ **Struktura sudova:**

- **Državni tužilac:** Ima ovlašćenja da krivično goni krivična dela.
- **Apelaciono tužilaštvo** Druga instanca tužilaštva koja se bavi predmetima koji se nađu pred Apelacionim sdom.
- **Osnovno tužilaštvo:** Krivično goni slučajeve u prvoj instanci. Osnovna tužilaštva postoje u 7 najvećih opština.
- **Specijalno tužilaštvo Republike Kosovo:** Krivično goni određena krivična dela kao što su terorizam, genocid, zločin protiv čovečnosti, organizovani kriminal, pranje novca.

○ **Struktura Ustavnog suda:**

- **Predsednik i zamenik predsednika:** Predvodi i upravlja Ustavnim sdom.
- **Sudije:** Tumače ustav i donose odluke u predmetima.

PREDSEĐNIK

Uvod

- Šef je države i glavni predstavnik kosovske diplomacije.
- Predstavlja jedinstvo naroda Kosova.
- Bira ga Skupština Kosova. Izbor predsednika se vrši u tri kruga.
- U prva dva kruga, potrebbni su glasovi 2/3 poslanika Skupštine za izbor predsednika. Ako predsednik nije izabran u prva dva kruga, isti se bira u trećem krugu sa najmanje 61 glasom.

Odgovornosti

- Glavnokomandujući Bezbednosnim snagama Kosova
- Predstavlja Kosovo, na domaćem i međunarodnom planu
- Imenuje kandidata za premijera i postavlja i razrešava zvaničnike na nekoliko ključnih pozicija kao što su sudije, tužioci, guverneri i slično.
- Može da predlaže zakone
- Potpisuje svaki zakon koji usvoji Skupština.

GRADONAČELNIK

Uvod

- Izvršnije ogrank na opštinskom nivou.
- Neposredno ga biraju građani opštine.
- Predstavlja opštinu u zemlji i inostranstvu.

Odgovornosti

- Predvodi i upravlja opštinskom administracijom.
- Primenjuje propise koje donese skupština opštine.
- Skupštini opštine predlaže propise i druga akta na usvajanje.
- Predlaže opštinski budžet i opštinski razvojni plan.

SKUPŠTINA OPŠTINE

Uvod

- Zakonodavni je ogrank na opštinskom nivou.
- Broj odbornika skupštine opštine zavisi od broja stanovnika u opštini.

Odgovornosti

- Usvaja opštinske propise
- Nadzire rad gradonačelnika i njegovog kabineta
- Usvaja opštinski budžet
- Utvrđuje visinu opštinskih poreza, taksi i kazni
- Vrši uvid u izveštaje o reviziji.

Struktura

- **Predsednik skupštine opštine:** Predsedava plenarnim sednicama skupštine opštine.
- **Opštinski odbori:** Razmatraju propise i druga dokumenta, i daju preporuke skupštini opštine. Broj opštinskih odbora zavisi od opštine, ali postoje dva stalna odbora u svakoj skupštini opštine: Odbor za politiku i finansije i Odbor za zajednice.
- **Odbornici Skupštine:** Učestvuju na plenarnim sednicama skupštine opštine, razmatraju i glasaju o stvarima koje su u nadležnosti skupštine opštine.

SUPER PROMENITELJEV PRIRUČNIK ZA RAZVOJ ZAJEDNICE

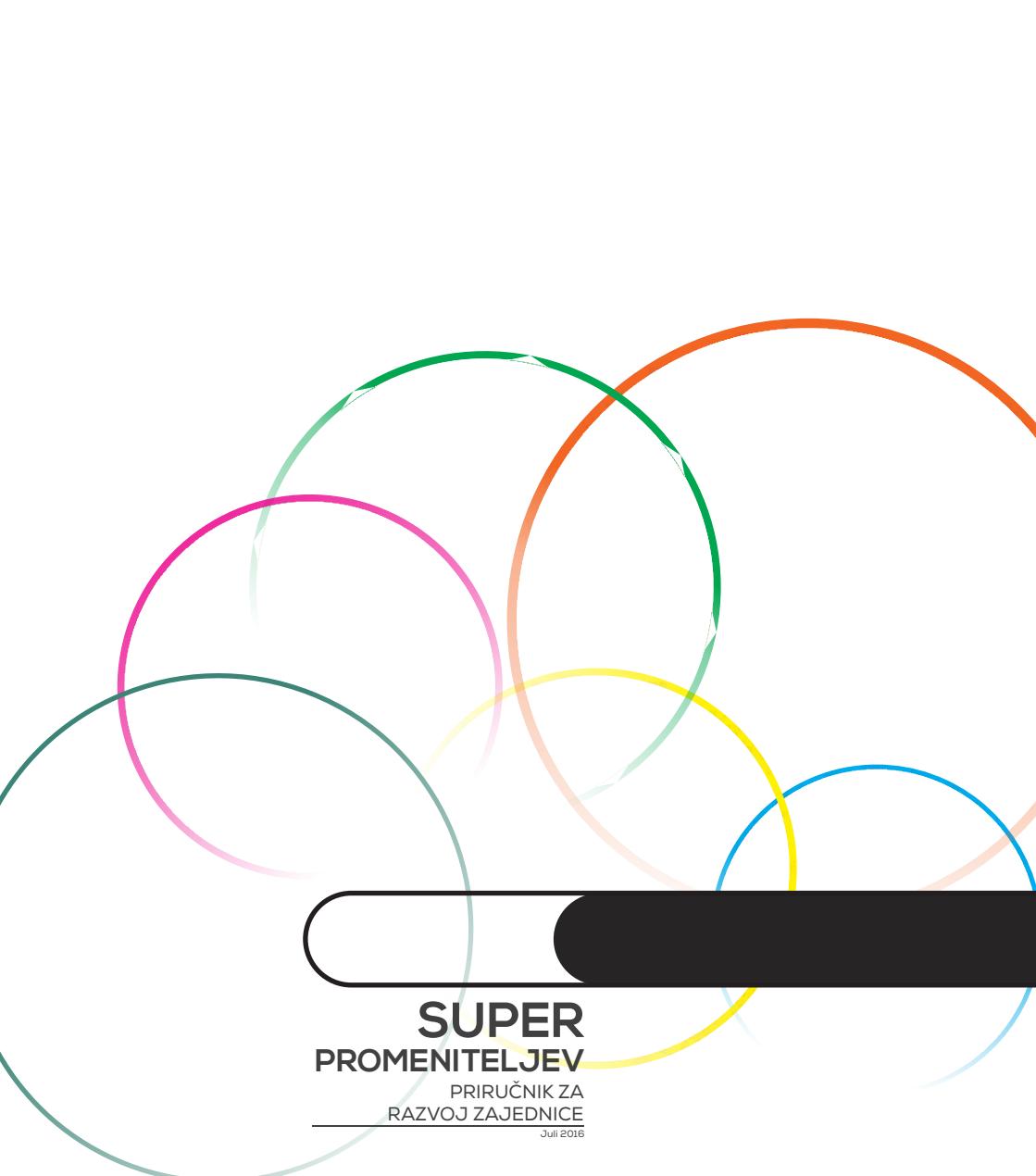
Juli 2016

Ako želite da saznate više o izbornim i političkim procesima,
posetite veb

Centralna Izborna Komisija: kqz-ks.org
Izbori Panel za Zalbe i Predstavke: pzap.rks-gov.net
Skupština Kosova: kuvendikosoves.org
Narodni Avokat: ombudspersonkosovo.org
Demokratija na Delu: demokracianeveprim.org
I internet stranice političkih subjekata po vašem izboru.

Da biste saznali više o izborima i
zabavite se, igrate Aktivomania u
www.aktivomania.org

SUPER PROMENITELJEV

PRIRUČNIK ZA
RAZVOJ ZAJEDNICE

July 2016